

Hlavní tendence správního vývoje ve 20. století

Od vzniku
Československa
po současnost

Specifika veřejné správy první Československé republiky

- Jedním z typických rysů bylo zpolitizování veřejné správy
- Dalším charakteristickým rysem demokratizace na obecní úrovni
- Návaznost na rakouský správní systém – založená na recepčním zákonu z 28. října 1918
- Orgány veřejné správy v českých zemích byly do konce roku 1918 národní výbory

Ministerstva v ČSR

- V listopadu 1918 bylo vytvořeno prvních 12 základních ministerstev
- Brzy poté byly zřízeny i další vládní resorty
- Specifické úkoly plnilo např. ministerstvo s plnou mocí pro správu Slovenska (do r. 1928), nebo ministerstvo pro sjednocení zákonodárství a organizaci správy

Župní zřízení

- Ve snaze překonat dosavadní rozdílnost veřejné správy bylo rozhodnuto zavést župní zřízení – v roce 1920 byl přijat župní zákon
- Navzdory původním předpokladům bylo realizováno až v roce 1923 a jen na Slovensku
- **Zřízení žup jen na Slovensku** zvýšilo roztržitost systémů politické správy

Zákon o organizaci politické správy (1927)

- **Zaváděl zemské zřízení s platností pro celý stát od roku 1928**
- Politickými úřady v první instanci se staly **okresní úřady**, v druhé instanci to byly **zemské úřady**

Obecní samospráva

Nové obecní zřízení (1919) definovalo 4 druhy obecních orgánů:

- **Obecní zastupitelstvo** (skládalo se z 9 až 60 členů podle velikosti obce)
- **Obecní rada**
- **Starosta a jeho náměstek** (ve větších městech 2 náměstci)
- **Obecní finanční komise** – polovina jeho členů byla volena, polovina jmenována okresním úřadem

Protektorát Čechy a Morava (1939-1945)

Měl formálně autonomní postavení, charakterizovala ho dvojí správa:

- **Okupační správa** (říšský protektor, oberlandráty jako německé úřady na místní úrovni)
- **Autonomní správa** (vláda, dosavadní úřady, obecní zastupitelstva)

Typickou tendencí bylo postupné omezování autonomní správy (rušení obecních samospráv apod.)

Československo po roce 1945

- **Bylo obnoveno v předmnichovských hranicích – s výjimkou Podkarpatské Rusi (byla připojena k Sovětskému svazu)**
- **Základy obnovené státnosti budovalo exilové centrum v Londýně v čele s prezidentem Benešem**
- **Na podobu obnovené ČSR měla vliv také KSČ – po válce se stala vládní stranou**
- **Německé obyvatelstvo bylo vysídleno**

Národní výbory po roce 1945

- Staly se novými orgány veřejné správy
- Nahradily obecní, okresní a zemské orgány – dosavadní územní organizace zůstala do roku 1948 zachována
- Kromě běžné agendy (evidence obyvatelstva, dohled nad živnostenským podnikáním, školstvím, sociální a zdravotní péčí) prováděly po válce konfiskaci majetku „nepřátel a zrádců“

Nástup komunistického režimu

Krajské zřízení

- Na základě ústavního zákona z prosince 1948 bylo v ČSR zřízeno 19 krajů (13 v českých zemích a 6 na Slovensku)
- Byly zrušeny zemské národní výbory, začaly působit nově vytvořené krajské národní výbory (KNV), v Praze krajskou správu vykonával Ústřední národní výbor

Změny v 60. letech 20. století

- **Nová ústava z roku 1960** změnila název státu na Československou socialistickou republiku a deklarovala vedoucí úlohu KSČ
- Proměnou prošlo tehdy i krajské zřízení – **počet krajů byl snížen** na 10. Byly také určeny nové hranice okresů.
- **28. října 1968 se Československo stalo federací**

Reformy veřejné správy po roce 1989

Po roce 1990 - Byla **obnovena demokratická správa**. Národní výbory na všech úrovních byly zrušeny.

Po roce 2000 – na základě ústavního zákona č. 347/1997 Sb. bylo **obnoveno krajské zřízení**

Fakticky vstoupilo krajské zřízení v platnost po nabytí účinnosti zákona č.129/2000 Sb.

Obecní samospráva

- V roce 1990 byla znovu **oddělena státní správa od samosprávy** – jejím základem se měla stát obec.
- Základním orgánem obecní samosprávy je volené zastupitelstvo, které dále volí radu a starostu.
- Plněním úkolů uložených zastupitelstvem a radou je pověřen obecní (městský) úřad.

Orgány státní správy podle oborů

- Správu veřejných příjmů převzala **finanční ředitelství** a jim podřízené **finanční úřady**
- Na konci roku 1990 vznikla **Česká správa sociálního zabezpečení (ČSSZ)**
- Hmotné zabezpečení v nezaměstnanosti zajišťují **úřady práce**, zřizované také od roku 1990

Změny veřejné správě po roce 2000

- Kompetence zrušených okresních úřadů přešly většinou na obce s rozšířenou působností a na kraje
- Byla obnovena kategorie statutárních měst a jejich počet se zvýšil

Správa krajů

Stejně jako obce byly ustaveny jako územní společenství občanů a veřejnoprávní korporace s vlastními příjmy a majetkem. **Krajské orgány** jsou:

- **Zastupitelstvo** – je orgánem, který vykonává vlastní správu krajů. Je voleno všeobecným volebním právem na základě poměrného systému na 4 roky.
- **Rada** – je výkonným orgánem kraje v oblasti jeho samostatné působnosti, tvoří ji hejtman, jeho zástupce a radní. □
- **Hejtman** – stojí v čele kraje, který reprezentuje navenek. Je spolu s náměstkem či náměstkou volen zastupitelstvem.
- **Krajský úřad** – plní úkoly v samostatné působnosti uložené zastupitelstvem a radou, dále vykonává přenesenou působnost.

Shrnutí I (středověk)

- Počátky vrchnostenské správy
- Města a městská správa od středověku
- Územně správní vývoj českého státu (Slezsko)

Shrnutí II (Habsburská monarchie)

- Centralizace správy za vlády Habsburků a odpor proti ní (stavovská povstání)
- Reformy za vlády Marie Terezie a Josefa II.
- Proměny správního systému od poloviny 19. století

Shrnutí III (20. století)

- Správní systém I. republiky (1918-1938)
- Deformace veřejné správy v době nacistické okupace
- Proměny správního systému po roce 1945, resp. 1948
- Reformy veřejné správy po roce 1989